

* Fikirler * Görüşler * Düşünceler

G - TERCÜMAN - 34

KÜLTÜR SİLAHI

Adile AYDA

KONSERVATÖR

Bilindiği gibi, iktisadi alanda, bir firma için maddi sermaye kadar, ticari itibar da mühimdir. Esasen, bir nevi manevi sermaye demek olan ticari itibar, her an maddi sermaye haline gelebilir.

1960'da, Hollanda'da bulunduğum sırada, oranın meşhur bir iktisatçısı bana, Hollanda'nın, İkinci Dünya Harbinden sonra nasıl kalkındığını anlatmıştı :

Harp sona erip de, memleket, Alman işgalinden kurtulunca, ufak büyük bir sürü ticari firma kurulmuş ve birçok eskileri de yeniden canlanmış. Fakat hepsi sıfır sermayeli. Şu var ki, Hollandalı işadamlarının itibarı o kadar yüksek, yani ciddi iş yapacaklarına ve kazanç temin edeceklerine kanaat o kadar sağlamdır ki, gerek yeni kurulan firmalara, gerek dirilenlere İngiliz, Fransız, Amerikan bankaları sınırsız kredi açmakta tereddüt etmişler.

... Beş sene gibi kısa bir devre sonunda da, firmaların hepsi borçlarını tamamen ödemiş olarak, kendi sermayeleriyle iş yapmağa devam etmişler.

Ticari firmalar gibi, milletler, devletler de, birer manevi sermayeye sahiptirler. Buna milli itibar adı verilir. İki çeşidi vardır: Biri geçici politik şartlara göre, diplomatik çevrelerin tayin ettiği itibar. Diğeri sürekli nitelikte olan, Dünya kamuoyu nezdindeki itibar. Umumiyetle er - geç ikincisi birinciyi etkilemekte gecikmez.

Milletlerin milli itibarının ne ülkenin büyüklüğüne, ne nüfusunun adedine, ne de iktisadi refah seviyesine bağlı olduğunu ispat için, çeşitli ülkelerden yardım almış ve almakta olan Yunanlılarla İtalyanları misâl göstermek kâfidir.

Yunanlılar, ister Krallık rejiminde, ister Albaylar rejiminde bulunsunlar, diğer milletlerce gözü kapalı takdir edilen, veresiye hayranlık duyulan bir millettir. Çünkü Yunanlılar Sokrat ve Platonların, Homer ve Fidyas'ların torunları oldukları fikrini telkin etmeğe muvaffak olmuşlar, o büyük üstadların ebedi eserlerini, milli itibar fethetme yolunda, silah olarak kullanmışlar bilmişlerdir.

Aynı şekilde, İtalyanlar kendi hazinelerinden başka, eski Romalıların kültür hazinelerini de ortaya

koyarak, bugün sahip oldukları milli itibara ulaşabilmişlerdir.

Bir de meziyet dolu olup da, kendini satmasını bilmeyen insanlar gibi, kendini satmasını bilmeyen milletler vardır.

Bizde, 27 Mayıs'tan az önce Dışişleri Bakanlığında kurulan Kültür İşleri Dairesi, Türk'ün kültürünü dışarıda tanıtmakla görevlidir. Sessiz sedasız, fakat elindeki maddî imkânlarla nispeten çok randımanlı çalışan bu daire, Millî Eğitim Bakanlığında ki Dış Münasebetler Dairesi ile işbirliği yaparak, onüç senedenberi, onüç asrın ihmali telâfi etmeğe gayret etmektedir.

Millî itibar ile kültürün birbirine sıkı surette bağlı bulunduğunu bana pek yakından hissettiren bir hâtıram vardır :

Birleşmiş Milletlerin 1958 dönemi asamble toplantısında ben de Türk Delegelerinden biri idim. O zaman

Birleşmiş Milletlerin henüz yüzden çok aşağı üyesi vardı. Yine de Genel Kurul salonuna veya delegeler restoranına girdiğiniz zaman, rengârenk kıyafetler karşısında şaşkınlık geçirir ve tatbiki coğrafya dersi almış gibi olurdu. İşin dikkate şayan tarafı şudur ki, adını bile yeni öğrendiğiniz milletlerin delegeleri arasında, Türk olduğunuzu öğrenir öğrenmez, «Atatürk bize örnek oldu» demeyeni azdır. Bizlerin Atatürk sayesinde Asyalılar ve Afrikalılar arasında hususî mevkiimiz olduğu gibi, Batılılar da bizi Avrupalı küçük kardeş sayar, dostâne tebessümlerini esirgemezler.

O sene asamble devresinin sonuna doğru, 10 Aralık'ta, İnsan Hakları Beyannamesinin yıldönümü kutlanacaktı. Yapılan hususî program içinde Adnan Saygun'un Yunus Emre Oratoryo'sunun meşhur

“ Bizde, 27 Mayıs'tan az önce Dışişleri Bakanlığında kurulan Kültür İşleri Dairesi, Türk'ün kültürünü dışarıda tanıtmakla görevlidir. Sessiz sedasız, fakat elindeki maddî imkânlarla nispeten çok randımanlı çalışan bir dairedir... ”

Orkestra Şefi Stokovsky'nin idaresinde New-York Filarmoni Orkestrası tarafından çalınması öngörülmüştü.

10 Aralık'ta, konser salonu haline getirilen asamble salonu hıncahınç dolu idi. Sağımda, biraz ötede, Madam Roosevelt, önumde Pakistan Delegesi meşhur Ali Han, ilk sırada Genel Sekreter Dag Hammarskjöld. Bizlerden Başdelege Seyfullah Esin, muavini Turgut Menemencioğlu, bugünkü Bakanımız Halûk Bayülken, Semih Akbil vesaire. Delegeler bizlere her zamanki nazik gülücüklerini gönderip duruyorlardı.

Fakat konser ilerledikçe, salonda yeni bir hava hâkim oluyor, yüzler değişiyordu. Birçokları tebessüm maskesini bırakarak, hayret ve hayranlık gibi hisler altında kaldıklarını gizlemeksizin bizlere bambaşka bir bakışla bakmağa başladılar. Konser alkış tufanı ile bittiği zaman, yanımıza gelip tebrik eden Fransız, İngiliz, Alman Delegeleri, ciddi yüzlü idiler. Eşitlik zemininde cereyan eden konuşma sırasında, bizleri sual yağmuruna tuttular :

— Adnan Saygun'dan başka da Batı müziği besleyen kompozitörleriniz var mı?

— Bu eserleri Türk Orkestraları mı icra eder?

— Orkestra mensupları Türk Konservatuvarlarında mı yetişir?

Velhasıl, o gün ve daha sonraki günler, biz Türk'ler prestij içinde yüzüyorduk ve milli gururdan sarhoş gibi idik. O sıralarda bizi ilgilendiren bir oylama olmuş olsa idi, şüphe yoktur ki, alacağımız oylar çok sayıda olacaktı.